

AKIKET ELFELEDETT AZ ISTEN

Aki akár egyszer is belelépett a lét orrfacsaróan bűdös pocsolójába, az tudja, nincs igazság a Földön. De talán reméli, hogy odafönt azért mégiscsak van. Nem tudom.

Jártam már köztük, megkönnyeztem őket, papírra vettem kínszenvedéseiket, az gondolván, így talán segíthetek. Az elmúlt hónapokban újra ellátogattam hozzájuk, nem is kevésszer, és rájöttem, nem segítettem semmit, és még valamire – nincs igazság. Sem itt, sem a mennyek berkeiben.

Most nem a patkányok emésztik fel őket. Nem is a piszok, a szemét, a sárban tenyésző lassú enyészet néma szörnyetegei. Lehorgasztott fejfel tocsognak át a síkatoron, nem köszönnek, csak megbillennek a fejek. Szomorúak. Mert nincs nagyobb szerencsétlenség, hatalmasabb tragédia annál, ha a lelküktől kényszerülnek megválni. Más már nincs, amit eladhatnának a kishegyesi romák.

Az újságok címlapjai szinte naponta tele vannak a Szerbiában zajló leánykereskedelemről szóló cikkekkel. Legtöbbjük egész oldalas, megrázó, reprezentatív képekkel tarkítva, melyek leginkább az eladási mércéket hivatottak megemelni. Persze nem állítom én sem, hogy csak szenzációhajhászás volna. Sajnos legtöbbször igazak a történetek.

Az viszont, hogy ilyesmi egy öt és félezres településen is megtörténhet, fel sem merült bennem.

Térjünk vissza tehát a kishegyesi romákhoz. Amint azt említettem, nyomorúságuk szinte kézzel fogható. Roskadozó kunyhóikból nagy fekete szemekkel merednek a világra, hihetetlenül piszkosan, száműzöttek. Már Istennek sem kellenek. A legtöbb családtól megmagyarázhatatlan okokból megvonták a szociális segílyt, amivel talán az illetékeseknek az volt a célja, hogy munkára ösztönözzék őket, mondván, hal helyett horgászbotot kell tenni az asztalra. Igen ám, de a romákat még csak a szezonális kapálások alkalmával sem alkalmazza senki. A magyarázat egyértelmű. Mert romák. Mert a bőrszínük más, a szaguk is, mert... Az intolerancia zsákutácska. Nem csak az ő mentalitásukkal van probléma tehát.

Szabina harminc év körüli, kétgyermekes roma anyuka. Két gyönyörű szép csillagszemű gyermeke van. (Vannak fekete csillagok is!) Egyik látogatásunk alkalmával mesél a romatelepen történekről: „Holland táblás ótóval (autóval – a szerző megj.) vótak itt tennap. Nem tuttuk, mit akartak. Kajbátak, veszekettek, aztán ementek!”

– De kik voltak itt, nem tudod? – kérdem Szabinát. Egy pillanatra lehorgasztja fejét, a rózsamintás agyonnyútt szőnyeget nézi, lábával a kifronclisodott szélét babrálja. A fronklik be-beakadnak mezítelen lábujjai közé.

– Azok, akik a mútkó a Zdenkáé is gyűttek. Azok a gazdag cigányok. Most nemtom mejiket vitték, de valaméket vitték, mer kajbát, ripitozott (sikoltozott – a szerző megj.).

Szabina története felkelti a figyelmemet, de nem merem faggatni. Megkérdem inkább, főzne-e nekünk egy kávé. Rábólint. A lepattant, megrepedt, de még ép és patyolattiszta csészékben percekben belül már ott gőzölög a kávé. Telefonomat a táskámba süllyesztem, és helyette az asztalra teszem a magnót. Nem is veszi észre. Kavargatja a kávéját, beletesz egy újabb kanál porcukrot, majd ölébe veszi kétéves kisfiát, aki előrántja anyja mellét az ing alól, és a legtermészetesebb ösztönrel möhön falni kezd. Az anya ugyanezzel az ösztönrel szemrebbenés nélkül mesél tovább.

– Van itt egy ember a telepen. De én filek megmondani, mék az, mer bolond az, maj mig idegyün oszt aztán jajj... – aggodalmaskodik. Hétéves kislánya a másik szobában hallgatott eddig csöndben, illedelmesen, de látván anyja rémült tekintetét, odarohan hozzá, nyakába borul, felkeltve annak keblén éppen álomba merült fiúcskát. Kissé haragvón, összeráncolt szemöldökkel rámnéz, tekintete a lelkemet tapogatja barna kis ujjával.

– Én tudom mék a! A Zsidó! – fejezi be szinte ordítva az imént az anyja által félbehagyott mondatot.

Előbb nem értem. Aztán összeáll a kép. Van tehát a telepen egy ember, egy Zsidó gúnynevű, aki eladja saját leánygyermekét, és akitől valami oknál fogva rettegnék a telep lakói. Mint ahogy az a Szabina által elmondottakból kiderült, nem is egy lánykáját vesztegette el, hanem hármat. Egyikük sem volt idősebb tizennégy-tizenöt évesnél. Kislányok. Most már csak azon gondolkodom, minek is nevezzem: gyermek-, vagy leánykereskedelemnek!?

Egy dologban azonban biztos vagyok. Nem elég egy asszony, egy tanú szájából hallanom a történetet. Felkeresem tehát régi jó barátnőmet, a vajda leányát, aki szintén két leánygyermeket nevel, hátha ő többet elárul. Ha másért nem, a barátságunk kedvéért, és mert tudja, hogy bízhat bennem.

Rozkáék alig kétutcányira laknak Szabinától. Házuk igencsak elűt a többtől. A viskók között palota. Az udvaron vannak. Rosszvasat pakolnak a lovas kocsira, amit a helyi ócskavasasnál adnak el. A két barna kanca nyugtalanul toporzékol. Rozka megpillant, széles mosoly jelenik

meg szép arcán, mert bizony a roma nők kimagaslóan szépek, viszont nagyon csúnyák, amikor megöregszenek.

– Má aszítottam, nem látlak többet! – kiabálja, miközben felém repülnek karjai. Arcon csókol, én is őt, és azonnal a konyha felé tuszkol. Már teszi is oda a kávéért kérdezés nélkül.

– Meséjj má, mi van felétek! – firtatja. Mondom, hogy semmi, minden a régi, pedig mesélhetnék neki, de most az ő mondanivalója érdekel, és tudom, ha most nem kapok választ kérdéseimre, az alkalom tovaszáll, nem térhetek vissza kérdezősködni újra.

Kész a kávé, a kisebbik lányt a közeli boltba küldi cukorért, mert anélkül nem issza.

Rozka, mint azt már említettem, nagyon szép nő. Harminckét éves, hosszú, fekete haját mindig kibontva hordja, szinte azzal takarózik. Arra született, hogy anyja legyen két leányának, akiket, mint a mesében, a sónál is jobban szeret. A nagyobbik lány, az ötödikes Brina korát meghazudtolóan fejlett kislány. Aggódik is érte Rozka, minden gondolata egy-egy ezüstszálat fon hajába.

Nem titkolom jövetelem okát, elmondom neki, amit Szabinától hallottam, és a segítségét kérem.

– Tudod, hogy segíték, amikó csak köll, mer tik is segítetek énnekem – mondja őszinte fekete szeme. Mert a szemnek is beszélnie kell, ha egyet gondol a lélekkel.

– Szabina igazat mondott, a Zsidó nagyon veszijes ember ám. Én is tudom, amit tudok, mer a Zdenka nem sokká vót öregebb a Brinátú, oszt jóba is vótak. Most Oprovón van, meg szült is a húsvétkó, úgy hallotta az uram, a Gringó – mondja csöndesen, mert a férje, „a Gringó”, nem szereti, ha így hívják, de maga sem tudja, honnan ez a becenév.

Elgondolkodom egy pillanatra. Egy tizenöt éves kislány gyermeket szül egy olyan férfinak, akihez kényszerből adta hozzá az apja, a családja. Árván és megbecstelenítve, egy idegen világban, egy idegen családban, ahol valószínűleg egy szava sem lehet, ahol nem ér többet, mint a láncrea vert kutya a ház udvarán.

Magam is észreveszem a gyászt Rozka szemében, mert az anyák egy kicsit minden lány anyjai is egyben.

– Gondój bele – folytatja –, száz-kétszáz evróé adta a lányokat. Én egymilió evróé se adnám oda az enyimet, hiszed? – bizonygatja eltökélten. Igen, tudom, hogy ő nem adná semmi pénzért.

Annyira felbosszantanak a hallottak, hogy a kávémat sem iszom meg. Elnézést kérek Rozkától, mondom, hogy még látjuk egymást, aztán elviharzok.

Abban biztos vagyok, hogy erről valakinek tudnia kell. Első utam ezért a szociális központba vezet. DRAGICA T., a központ vezetője a folyósón szürcsöli kávéját. Már találkoztunk egy előző riport kapcsán, tudom, hogy nem szívesen válaszol kérdéseimre.

Idegesen az órájára néz, közli, hogy még öt perc a reggeli szünet, de azután el kell mennie, úgyhogy siessek a mondandómmal. Még bele sem kezdek, már megálljt int a kezével.

– Sajnálom, de rossz helyen faggatózik! – mondja, lezárva ezzel minden lehetséges folytatását ennek a számára kínos beszélgetésnek.

Sebaj, gondolom, amúgy sem vártam többet. Amint kilépek a szociális központból, szó szerint belebotlok ZSIDAI ERZSÉBETBE, a Női Fórum elnökébe. Üdvözlés helyett azonnal a lényegre térek, és elmondom neki a telepen hallottakat. Erzsiről tudni kell, hogy már régóta foglakozik roma gyerekekkel, mindig képben van az aktuális problémákat tekintve. Erről a szörnyűségről, ami a telepen folyik, viszont semmit sem hallott.

– Ha belegondolok, igazad van, hiszen ott lakom a közvetlen közelükben, és már egy ideje feltűnt, hogy hiányzik a tizenkettő-tizenhét éves korosztály, már ami a lányokat illeti! – mondja elgondolkodva Erzszi. – Ha ez viszont így van, akkor arról valaki biztosan tud! Talán a rendőrség!

Ez nem valószínű, gondolkodom hangosan, talán, ha magyar lányokról lenne szó, akkor igen, de egy-két roma lány kit érdekel? Túl bonyolult, túl aprólékos, és hosszadalmas eljárásra lenne szükség, és egy cigány nekik nem ér ennyit. A baj csak az, hogy a cigány senkinek semmit sem ér.

RADULOVIĆ GORDANA a településfejlesztési osztályon dolgozik, de ezenkívül még számtalan dolgot csinál. Pályázatokat ír, segíti a Női Fórum munkáját, neki köszönhető a roma tánccsoport is, mely egyelőre csak döcögő léptekkel és bukdácsolva, de napról napra messzebb jut.

Őt kérdezem a roma-leánykereskedelem kapcsán. Mint kiderül, Gordana tud a telepen folyó lelketlen üzelmekről, kitartóan küzd ellene, és telefonál minden roma jogi szervezetnek, hogy segítséget kérjen.

– A Roma Nemzeti Tanácsnál azt kérdezték tőlem, hogy milyen vallásúak a kishegyesi romák. Mondom, hogy romungrók, nem pedig muszlimok, akiknél tudva levően szokás a szimbolikus pénzbeni fizetés a feleségekért. Természetesen egész más szimbolikus összeget adni egy lányért, aki szabad akaratából megy hozzá egy férfihoz, és megint csak más kényszerrel pénzre váltani egy gyereklányt, valami ismeretlen karjába taszítani, akit sosem látott, és aki azt tehet vele, amit akar – mondja a véleményét felháborodva.

– Legalább négy szervezetet mozgattam meg eddig, azaz, hogy csak próbáltam megmozgatni, ugyanis a szenttamási Emberi Jogi Központ

olvasatlanul törölte a levelemet, és a szabadkai Roma Jogi Központtal sem jártam jobban. Ez egy olyan dolog, amiről egy bizonyos fokig mindenki tud, talán fel is háborodik azon, hogy ilyesmi megtörténhet, aztán elfelejtődik az egész. Vagy az akarat hiányzik, vagy a félelemből van túl sok, bár nem értem mitől kellene tartanunk, tartanom – háborog Gordana, és cigarettára gyújt. Kikapcsolom a magnót, mert érzem, ő sem ismeri a megoldás kulcsát, a kátyú olyan mély, hogy a tengely örökre benne marad. Jómagam is rágyújtok, és hosszú percekig csak hallgatjuk a csendet.

– Egy megoldás talán mégiscsak van – mondja elmélázva Gordana. – El kellene venni a családjaiktól a veszélyeztetett leánygyermekeket. Ezt már mondtam annak a Zsidónak is, meg hát vannak többen is, akiknél egy percig ott nem hagynám a lányait. De hidd el nekem, hogy bár furcsán hangzik, ez nem más, mint ösztön – vélekedik Gordana. – Ösztön az életben maradásra!

Érzem magamon, mennyire bután nézek rá, aztán belegondolva nem is tűnik annyira logikátlannak. Az apák arra hivatkoznak, hogy a lányuknak szörnyű és keserves sorsa volt idehaza, miért is ne biztosítottak volna nekik másikat!? Viszont biztosak lehetnek-e abban, hogy a két rossz közül a kevésbé rosszat választották? Aligha.

Marad a kérdés, miért éppen Kishegyesről veszik a lányokat a jobb módú niši, leskovaci, belgrádi, sőt holland cigányok!? Rozka barátnőm erre tökéletes válasszal szolgált. Ott veszik, ahol eladó és olcsó, mondta. Merthogy leánykereskedelem mindenütt létezik, az biztos, és szomorú tény, de hogy bárhol lányokat lehetne kapni nyolc-tizenhatezer dinárért(!), az hihetetlen és felháborító. Hogy mi az üzlet az egészben, erre is csak akkor jöttem rá, amikor egy alkalommal a helyi postán családi pótlékot osztottak, és a szemem előtt egész szép kis összeget számolt le az alkalmazott az előttem álló, gyermekeit (szám szerint négyet) egyedül nevelő apukának. Arról van tehát szó, amint azt egy tizenéves éves roma lány mesélte, hogy elviszik ezeket a zsenge tinilányokat, falujuktól, családjuktól, szívüktől is távol, igyekeznek azonnal teherbe is ejteni őket, és meg sem állnak a három-négy csemetéig. A testileg-lelkileg meggyötört lányok azután mehetnek isten hírével. A gyermekek után pedig az apa veszi fel a nem is oly csekély, ilyen-olyan segélyeket. A lányok persze azután is maradni fognak. Laposra aszott melleikkel táplálni azt, ami még az övék, a gyermekeiket. Mert hát melyik anya hagyná ott a sajátját, csak azért, mert neki keserű a kenyér? Túr, némán jajong csak talán, de a köteléket, mely egyszer köttetik, nem oldja fel semminemű szenvedés. Ez pedig az életben tartás ösztöne.

Joggal kérdi viszont az olvasó, mi a haszon a négy gyerekből, ha azokat el is kell tartani, etetni, iskoláztatni. Én is ezt gondoltam, de aztán rájöttem, hogy ezek a gyerekek száraz kenyéren, félmeztelenül, iskolázatlanul is emberekké válnak, valahogy csak felnőnek, mert az embertelen körülményekhez szoktak évszázadok óta, titok ez, mely génjeikbe íródott. Nem szükséges tehát költeni rájuk, épp csak egy keveset, hiszen négy-öt évesen már koldulni járnak, öltöztetni is kár, mert a hideg téli járdán a majdhogynem mezítelen, cipőtlen apróságok könnyebben puhítják a szívet. Az ördögi kör pedig azzal zárul, amivel kezdődött. A formás, csinoska tizenéves kislányok hamar elkelnek, lehet kissé drágábban, mint édesanyjuk annak idején.

Egyénileg tehetetlen vagyok, csak annyira, mint mi mindannyian. De ha azok a szervezetek és csoportok, melyek ezt hivatottak orvosolni, olvasatlanul törlik a panaszok és jajszavak tömkelegét, ki az, mi az, ami segíthetne rajtuk?

A kérdés, sajnos úgy néz ki, még hosszú ideig megválaszolatlanul függ a fejünk felett. Mert mindaddig, míg a létnek a bűzös pocsolói fel nem száradnak, és helyükön virágok nem nőnek, míg szét nem szaladnak a felhők a kitaszítottak és elfeledettek felett, és egyformán nem süt le a nap mindannyiunkra, mindaddig lesznek apák, és lesznek leányaik, lesznek Zsidók, Novákovicsek, Zdenkák és Draganák, akik csak túl akarják élni az életet, és akiből túl lehet azt élni.

Talán addig, míg látni mosolygó gyermekeket a kunyhók nejlonaablakai mögül, nincs veszve a remény. A remény, hogy nekik majd jobb lesz, más lesz.

Mert ne feledjük: a mosoly az, mikor fény gyúl az ablakban, mellyel a lélek jelzi, hogy a szív otthon van.

